

Kultura a společnost

je název 2. svazku balkanistických studií (*Kultura i občestvo II.* Sofija 1994, 270 stran). V 5 studiích sleduje rozvoj sociokulturních struktur, mj. instituce, které rozvíjely historické vědomí na Balkáně v 18. stol. (účast žen a turecké inteligence ve společenském životě a v kulturní politice Turecka v prvních šesti desetiletích našeho století), což bylo téma dosud buď vůbec nedotčené, nebo vykládané zcela jednostranně.

Dalších pět studií pojednává o "dialogu" L. Karavelova se srbskou společností v 60. letech 19. stol., všímá si mravních zásad Neofita Chilandarského Bozveliho, názorů Konstantina Fotinova na člověka a společnost, analyzuje předpoklady, jež vedly ke vzniku tzv. generace "třicátých let" v Řecku, z níž vyšly později dva nositelé Nobelovy ceny (G. Seferis, O. Elytis). Zajímavý a nový je pohled "zvenč" na básnickou tvorbu a filozofické názory rumunského tvůrce Luciana Blagy (1895-1961) a četná srovnání s tvorbou některých bulharských básníků (Furnadžiev, Bagrjanová, J. Milev).

Estetické pozice bulharských modernistů a jejich vztah k sociálně duchovním procesům sleduje jedna ze dvou statí věnovaných tématu literatura a společnost. Druhá stat' má mnohem širší balkanistický záběr. Pojednává o "univerzálních a národních tendencích v jihoslovenské literární kritice v období romantismu". Autoři hledají typologické shody v literárních a kulturních jevech.

Poslední čtyři studie sledují mj. literaturu o "zániku křižácké myšlenky v renesanční Itálii" a všímají si zeslábnutí zájmu obrozenecké společnosti o starožitnosti ve 30.-50. letech minulého století. Za velmi

zajímavou považují stat' o osudech Paisijových Dějin slovenských Bulharů v době obrození, neboť v přehledné mapce ukazuje, v kterých místech byla opisována (ze 70 opisů a přepracování autorka zjistila u 57 místo vzniku - v celé Makedonii pouze 3). Zesnulý M. Teofilov rozebral filozofický systém Vasila Levského v kontextu "psané a nepsané kultury". Autor tvrdí, že Levski "dosáhl v pohledu na demokratické republikánské uspořádání a v otázce o úloze osobnosti značně dokonalejší doktriny než byla realizovaná rovnostní (egalizační) státní instituce Francouzskou buržoazní revolucí."

Sborník studií *Kultura a společnost* připravili do tisku M. Žečev, N. Dragovová a V. Danovová, pracovníci Ústavu balkanistiky při BAV, který jej vydal u příležitosti 7. světového kongresu pro studium jihovýchodní Evropy v Soluni v září 1994, což ve sborníku je věnování napsáno poněkud kuriózně a tautologicky jako práce u příležitosti 7. mezinárodního kongresu balkanistických a jihovýchodoevropských statí = Recherches à l'occasion du septième Congrès International des Études Balkaniques et sud-est Européennes.

Při čtení jednotlivých statí sborníku jsem nejednou litoval, že žádná z našich institucí AV ČR nebyla k uvedenému kongresu schopna podobný sborník (ač u příležitosti předcházejících kongresů tomu tak bylo), který by prezentoval výsledky české (ale i slovenské) balkanistické vědy, vydat. Je to o to smutnější, že jedním ze zakladatelů této vědní disciplíny u nás byl český vědec evropského formátu Konstantin Jireček.

Ivan Dorovský